

Μητροπολίτης Ιλαρίωνας σχολίασε αλλαγές στο θέμα διδασκαλίας της θεολογίας στα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Διάταγμα № 1061 «Περί εγκρίσεως καταλόγου ειδικοτήτων και τομέων διδασκαλίας τριτοβάθμιας εκπαίδευσης» του Υπουργείου Παιδείας και Επιστήμης της Ρωσικής Ομοσπονδίας υπεγράφη στις 12 Σεπτεμβρίου 2013.

Στις 14 Οκτωβρίου 2013 το Διάταγμα καταγράφηκε από το Υπουργείο Δικαιοσύνης της Ρωσικής Ομοσπονδίας ενώ σήμερα αναρτήθηκε στην επίσημη ιστοσελίδα του Υπουργείου Παιδείας και Επιστήμης. Σύμφωνα με το Διάταγμα, ο Τομέας «Θεολογίας» εντάσσεται σε ξεχωριστή ενοποιημένη ομάδα και είναι δυνατόν στον τομέα αυτό να εκπαιδεύονται πλέον οι ειδικοί στο προπτυχιακό, το μεταπτυχιακό και το διδακτορικό επίπεδο.

Τις σχετικές αλλαγές σχολίασε ο Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ Ιλαρίωνας, Πρόεδρος της Διυπηρεσιακής Συντονιστικής Ομάδας για τη διδασκαλία της θεολογίας στα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, Πρύτανης του Θεολογικού Ινστιτούτου Μεταπτυχιακών και Διδακτορικών Σπουδών Άγιοι Κύριλλος και Μεθόδιος.

– Σεβασμιώτατε, η συζήτηση του σχεδίου του καταλόγου ενοποιημένων ειδικοτήτων ήταν πολύ ζωντανή και αφορούσε στη θέση της θεολογίας στον ως άνω κατάλογο.

Κατά πόσον δικαιολογείται η ένταξή της σε ξεχωριστή ομάδα;

– Ιστορικά η θεολογία απολάμβανε και εξακολουθεί να απολαμβάνει στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης και στη Ρωσία το καθεστώς αυτονομίας ως επιστημονικό κλάδος. Παρά τις ισχυρές πάντοτε διακλαδικές σχέσεις της θεολογίας με την ιστορία, τη φιλοσοφία και τη φιλολογία, ποτέ δεν αμφισβητείτο η επιστημονική της ταυτότητα από τους επιστήμονες. Η σύγχρονη θεολογία έχει δικό της περιεχόμενο και πυρήνα που δεν διασταυρώνεται με λοιπές ανθρωπιστικές επιστήμες.

– Έχετε αναφέρει τα ιστορικά πλαίσια. Κατά την προεπαναστατική περίοδο στη Ρωσία δεν ήταν η θεολογία εκτός του συστήματος πανεπιστημιακής εκπαίδευσης;

– Στο χώρο της Ρωσικής αυτοκρατορίας λειτουργούσε μόνο μια Θεολογική Σχολή (προτεσταντική μάλιστα) εκείνη του Πανεπιστημίου του Derpt. Εφόσον όμως η Ορθόδοξη θεολογία ήταν ουσιαστικής σημασίας, προκειμένου να εξυπηρετηθεί δημιουργήθηκε ένα ξεχωριστό σύστημα Θεολογικών Ακαδημιών και Ιερατικών Σχολών. Επιπλέον, οι Θεολογικές Ακαδημίες και Ιερατικές

Σχολές στον τόπο μας προϋπήρχαν των κοσμικών Πανεπιστημίων. Εδώ οφείλεται η έλλειψη των Θεολογικών Σχολών από τα Πανεπιστήμια την εποχή που ιδρύονταν, διότι υπήρχαν ήδη σε μορφή Θεολογικών Ακαδημιών και Ιερατικών Σχολών. Τόσο τα Πανεπιστήμια, όσο και τα θεολογικά εκπαιδευτικά ιδρύματα συναποτελούσαν ένα ενιαίο σύστημα εκπαίδευσης που επέβλεπε η Πολιτεία. Οι εσωτερικοί κανονισμοί των θεολογικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και των Πανεπιστημίων έτυχαν έγκριση των ανώτατων κρατικών αρχών.

Οι Θεολογικές Ακαδημίες όσο και τα Πανεπιστήμια και η Ακαδημία Επιστημών ενεπλάκησαν δυναμικά σε ερευνητικά προγράμματα. Να παραθέσω παράδειγμα του εν Κωνσταντινουπόλει Ρωσικού Αρχαιολογικού Ινστιτούτου, το οποίο ιδρύθηκε το έτος 1894 με κοινές προσπάθειες της Ακαδημίας Επιστημών και της Εκκλησίας. Στη Σοβιετική Ένωση, παρά την περί του αντιθέτου γνώμη του ακαδημαϊκού κοινού, η θεολογία για λόγους αμιγώς πολιτικούς απομακρύνεται από τον επιστημονικό και εκπαιδευτικό χώρο. Ήδη μετά την επανάσταση το έτος 1918 τα Πανεπιστήμια Πετρούπολεως και Καζάν ήταν πρόθυμα να εντάξουν ως Θεολογικές Σχολές τις υπό κλείσιμο Θεολογικές Ακαδημίες, αλλά για λόγους ιδεολογίας αυτό στάθηκε αδύνατο.

– Ποια είναι η κατάσταση με τη θεολογία ως επιστημονικό κλάδο στο σύγχρονο διεθνές εκπαιδευτικό χώρο;

– Σε διεθνείς καταλόγους η θεολογία υπάρχει ως μια ξεχωριστή ενοποιημένη ομάδα ειδικοτήτων. Η Διεθνής Πρότυπη Ταξινόμηση της Εκπαίδευσης 2011, η οποία υιοθετήθηκε από τη 36^η συνεδρία της UNESCO, προσδιορίζει ξεκάθαρα τη «Θεολογία» και την ξεχωρίζει από π.χ. τη «Φιλοσοφία και την Ηθική». Στην κατάταξη των εκπαιδευτικών προγραμμάτων (CIP 2010) του Αμερικάνικου Εθνικού Κέντρου Στατιστικής για την Εκπαίδευση (NCES) καταγράφεται ξεχωριστά από τον τομέα Φιλοσοφίας και Θρησκευσιολογίας η ομάδα «Θεολογία και Θρησκευτική Κλίση» (Theology and Religious Vocation). Εδώ εντάσσονται οι κάτωθι ειδικότητες: Βιβλικές Σπουδές, Ιεραποστολή, Θρησκευτική Παιδεία, Θρησκευτική Μουσική, Διακονία, Ποιμαντική, Ποιμαντική Συμβουλευτική και διάφορες ειδικές διακονίες.

Οι Θεολογικές Σχολές υπάρχουν σε όλα τα μεγάλα κοσμικά Πανεπιστήμια της Δυτικής Ευρώπης και Αμερικής, ενώ η Θεολογία διδάσκεται ως ένας επιμέρους επιστημονικός κλάδος. Με όλα αυτά η διδασκαλία δύναται να είναι τόσο ομολογιακού χαρακτήρος όσο και μη. Ειδικότερα η Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Οξφόρδης όπου έτυχα να σπουδάσω, είναι μη ομολογιακού χαρακτήρος και όμως μέσα στο Πανεπιστήμιο υπάρχουν κολέγια και επιστημονικά κέντρα τα οποία λειτουργούν οι Αγγλικοί, οι Ρωμαιοκαθολικοί, οι Προτεστάντες και οι λοιπές χριστιανικές ομολογίες. Καθηγητής της Θεολογικής Σχολής επί τριακονταετία και πλέον διατελούσε ένας Ορθόδοξος Ιεράρχης Μητροπολίτης Διοκλείας Κάλλιστος Γουέρ.

– Ποια είναι η θέση επί του θέματος των λοιπών παραδοσιακών θρησκειών της Ρωσίας;

– Είναι μια η θέση επί του παρόντος των παραδοσιακών θρησκειών της Ρωσικής Ομοσπονδίας. Η ενωμένη θέση των εκπροσώπων των βασικών θρησκευτικών δογμάτων της Ρωσικής Ομοσπονδίας διατυπώθηκε σε Γράμμα, το οποίο το Διαθρησκευτικό Συμβούλιο της Ρωσίας απέστειλε τον Ιούνιο 2013 στον Πρόεδρο της Ρωσικής Ομοσπονδίας κ. Β. Πούτιν. Το Γράμμα τονίζει ότι η θεολογία ως πολυομολογιακού χαρακτήρος εκπαιδευτικό πρότυπο στο προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο ουσιαστικά είναι ένας τομέας, η λειτουργία του οποίου δεν μπορεί παρά να επεκταθεί και στο διδακτορικό επίπεδο.

– Μιλήστε μας λίγο για τις βασικές φάσεις της συζητήσεως σχετικά με τον προσδιορισμό της θέσεως της θεολογίας στον κατάλογο ειδικοτήτων.

– Μόλις μας εδόθη η ευκαιρία να διατυπώσουμε της θέση μας, κάναμε περιεκτική συζήτηση στο εκκλησιαστικό περιβάλλον. Το παρόν θέμα αποτελούσε αντικείμενο συζητήσεων κατά τη συνεδρία του Ανώτατου Εκκλησιαστικού Συμβουλίου το καλοκαίρι 2013. Λάβαμε πολλές κρίσεις και γνώμες από την ακαδημαϊκή κοινότητα και τους εμπειρογνώμονες. Οι εκκλησιαστικές αρχές ανέθεσαν τον συντονισμό εργασιών στην Διυπηρεσιακή Συντονιστική Ομάδα της Ορθόδοξου Εκκλησίας της Ρωσίας για τη διδασκαλία της θρησκείας στα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, η οποία συστάθηκε από την Ιερά Σύνοδο. Στα πλαίσια αυτά το Εκπαιδευτικό Συμβούλιο Μεθοδολογίας, το οποίο δρα στα πλαίσια της Εκπαιδευτικής Ενώσεως Μεθοδολογίας για θέματα κλασικής πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, ανέπτυξε πλούσια δράση. Μεγάλη επίσης ήταν η προσφορά του Ορθόδοξου Πανεπιστημίου Ανθρωπιστικών Σπουδών Άγιος Τύχων.

Σε όλες τις φάσεις είχαμε άμεσες επαφές με τους ειδικούς του Υπουργείου Παιδείας και Επιστήμης. Και όμως δεν ήταν πάντα και όχι όλοι οι ειδικοί και ιδιαίτερα εξ αρχής που έβλεπαν με κατανόηση τη θέση μας. Ορισμένοι εξ αυτών εισηγήθηκαν τη σύσταση μιας ενωμένης ομάδας με γενικό τίτλο «Φιλοσοφία, Ηθική, Θρησκευτολογία, Θεολογία». Ήταν όμως αδύνατο να τα δεχθούμε, εφόσον η θεολογία ως επιστήμη διαφέρει ριζικά από τους ως άνω κλάδους, συμπεριλαμβανομένης και της Θρησκευτολογίας, η οποία είναι η μελέτη της θρησκείας και μάλιστα ενίοτε από τη θειοτική σκοπιά.

Απέδωσε καρπούς ο εποικοδομητικός διάλογός μας με το Υπουργείο Παιδείας και Επιστήμης ώστε σήμερα βρισκόμαστε σε κατάσταση να μπορέσουμε να αναπτύξουμε τον τομέα της «Θεολογίας» στον χώρο της κοσμικής εκπαίδευσης. Είναι ιδιαίτερα επίκαιρο εφόσον σε πολλά εκπαιδευτικά ιδρύματα της χώρας τίθενται σε λειτουργία τομείς και τμήματα θεολογίας που προκαλούν μεγάλο ενδιαφέρον σε φοιτητές και το διδακτικό προσωπικό. Αυτό το λέγω από την εμπειρία μου που διδάσκω στο Εθνικό Ινστιτούτο Πυρηνικών Ερευνών MIFI και τις διαλέξεις μου παρακολουθούν από

300 έως 400 φοιτητές.

– Ποιες δυνατότητες θα έχει πλέον η θεολογική εκπαίδευση;

– Η καταχώρηση του τομέα «Θεολογίας» ως μιας ξεχωριστής ενοποιημένης ομάδας για το επίπεδο προπτυχιακών, μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών, μας επιτρέπει να νομιμοποιήσουμε το επιστημονικό δυναμικό, το οποίο υπάρχει στην εγχώρια θεολογία. Είναι σημαντικό το επιστημονικό στοιχείο στην διαδικασία εκπαίδευσης. Έχει δημιουργηθεί ο μηχανισμός διά του οποίου είναι δυνατή η αξιολόγηση της επιστημονικής απόδοσης ενός μεταπτυχιακού φοιτητή ή υποψήφιου διδάκτορα.

Και όμως δεν έχουν σταματήσει σε αυτό το σημείο οι προσπάθειες επαναφοράς της θεολογίας στο χώρο της κοσμικής εκπαίδευσης. Η επόμενη φάση είναι η δημιουργία συνθηκών αναγνώρισης από την Πολιτεία των επιστημονικών τίτλων, που απονέμονται για την εκπόνηση εργασιών στον τομέα θεολογίας, όπως αυτό γίνεται παγκοσμίως. Μια από τις θετικές κινήσεις ήταν η σύσταση της Γενικής Εξεταστικής Επιτροπής της Ρωσικής Εκκλησίας για την απονομή διδακτορικών τίτλων σύμφωνα με απαιτήσεις των κοσμικών Εξεταστικών Επιτροπών. Θα συνεχίσουμε το σχετικό διάλογο με το Υπουργείο Παιδείας και Επιστήμης.